

Uførepensjon og grunnstønad

Uførepensjon er en langtidsytelse som skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte. Grunnstønad skal helt eller delvis kompensere ekstrautgifter forårsaket av varig sykdom, skade eller lyte, bl.a. utgifter til vesentlig dyrere kosthold. Fire saker fra Trygderetten belyser hvilke vilkår som skal være oppfylt i slike saker.

Folketrygdloven stiller opp flere vilkår som må være oppfylt for at en person skal ha rett til uførepensjon, bl.a. krav om gjennomført behandling og attføring, krav til de medisinske vilkår om varig sykdom, skade eller lyte og krav om at inntektsevnen er varig nedsatt med minst halvparten. For å få rett til uførepensjon må alle vilkårene være oppfylt. To saker om uførepensjon fra Trygderetten belyser dette.

Hensiktsmessig behandling og yrkesmessig attføring

En 39 år gammel mann, ugift, innvandrer, opprinnelig fra Iran, hadde etter ankomst til Norge i 1994 sonet en narkotikadom. Han var senere ikke registrert med arbeidsforhold eller pensjonsgivende inntekt, men hadde mottatt sosialstønad. De siste årene hadde han vært sammenhengende sykmeldt av behandlende lege, som anbefalte uførepensjon på grunn av psykiske plager og posttraumatisk stressyndrom. Retten mente at tilstrekkelig behandling og attføring ikke var gjennomført og avslø kravet om uførepensjon.

Krav om varig redusert inntektsevne

En 51 år gammel kvinne uten formell utdanning, men med arbeidserfaring bl.a. som renholder og landpostbud, anså seg som minst 50 % ervervsufør på grunn av depressiv nevrose, angst og rygglidelse. Fylkestygdokumentet avslø kravet da hennes inntektsevne ikke var redusert med minst 50 %. Inntekt før og etter uførhet var henholdsvis kr 221 500 og kr 148 500.

Trygderetten sa seg enig i denne vurderingen. Retten uttalte at medisinske forhold sa mye om påregnelig arbeidsinnsats, men at det ikke alltid er presis sammenheng mellom funksjonstap og nedsatt inntektsevne. Loven stiller derfor opp et krav om at inntektsevnen varig må være redusert med minst halvparten i forhold til inntekten som frisk. Kvinnen hadde for høy inntekt for å ha rett til uførepensjon, selv om de øvrige vilkår ble ansett

som oppfylt. Retten opprettholdt fylkestygdokumentets avslag.

Grunnstønad

Grunnstønad skal helt eller delvis kompensere for utgifter som følger direkte av den medisinske tilstanden, for eksempel ekstrautgifter til slitasje av klær og sengetøy, fordyret kosthold og transport. Hvilke ytelser det kan gis grunnstønad til, er uttømmende regulert i folketrygdloven § 6-3 bokstav a-g. Ytelsene gis etter visse satser som reguleres årlig.

For utgifter til vesentlig fordyret kosthold er det for noen få diagnoser gitt automatisk rett til grunnstønad etter særlige retningslinjer. Det gjelder bl.a. cystisk fibrose, fenylketonuri og cøliaki. For øvrige diagnoser, hvor det ikke er gitt klare regler, må hvert enkelt tilfelle vurderes konkret. Diagnosen må være fastsatt ved spesialklinikk/poliklinikk eller av praktiserende spesialist med allergologisk kompetanse, og nødvendigheten av dietten må være vurdert ved spesialavdeling/sykehus for den aktuelle diagnose. Spesialdietten må være alminnelig vitenskapelig anerkjent og utprøvd for den aktuelle sykdom/intoleranse.

Nedenfor følger to ankesaker som belyser denne problemstillingen.

Fordyret kosthold

Verge for fire år gammel gutt som led av en meget sjelden stoffskiftesykdom, krevde grunnstønad, sats 3, til dekning av ekstrautgifter til spesialdiett. Guttens tilstand var så sjelden at det ikke forelå praksis å sammenlikne med. Han led av både laktose- og fruktoseintoleranse. Tilstanden var diagnostisert ved sykehus med relevant kompetanse. Merutgiftene ble ansett å være vanskelig å beregne, men i stor utstrekning var de dokumentert ved kvitteringsbilag. Retten la imidlertid vekt på spesialisterklæringene i saken, og viste til tidligere kjennelse i Trygderetten i en sak hvor grunnstønad, sats 4, var blitt innvilget etter en skjønsmessig vurdering. Retten omgjorde fylkestygdokumentets vedtak om avslag og innvilget grunnstønad, sats 4.

En fem år gammel gutt med barneautisme og diffus utviklingshemning hadde forhøyet hjelpestønad, sats 4, og grunnstønad, sats 1, på grunn av ekstrautgifter til transport og telefon. Vergen krevde høyere grunnstønads-sats på grunn av fordyret kosthold ved diett. Guttens var blitt tilrådet å følge en gluten- og kaseinfri diett av en medisinsk forsker til behandling for sin mentale lidelse. I saken var

det ingen dokumentasjon på intoleranse for gluten og kasein fra spesialist med allergologisk kompetanse. Guttens var undersøkt av person med spesialkompetanse på hans mentale lidelser i regi av den offentlige helsetjeneste, og vedkommende hadde ikke funnet indikasjon for nødvendig behandling med diett. Grunnstønad gis ikke til utprøving av diett for mentale lidelser hos barn. Vilrådene for rett til høyere sats i grunnstønaden på grunn av spesiell diett var derfor ikke oppfylt.

– Kari Holst, Trygderetten